

operationes intellectus et voluntatis liberæ in infinitum distant a sensatione et instinctu brutorum, sive illæ inter se conferantur quoad dependentiam a corpore, sive quoad modum operandi, sive quoad objecta, quæ attingere valent.

Obj. 3.º Corpus nequit agere nisi in corpoream substantiam; sed corpus agit in animam, ut experientia constat: ergo...

Resp. dist. min. Agit in animam *per concomitantiam*, conc.; *per contactum physicum*, neg. Quia anima et corpus in unam naturam specificam et completam ac in unam personam perfectam coalescunt substantialiter, nihil mirum, si modificationes et affectiones corporis animam simul attingant, sicut et hujus operationes in illud redundant. At hæc mutua vel potius communis actio contactum corporeum non exigit, nec supponit, sed tantum animam veram esse formam substantialem corporis ipsique substantialiter et intime uniri.

et per hanc operationem differt (homo) a brutis». Docet: «si intellectus sit corpus, actio ejus ordinem corporum non excedit; non igitur intelligit nisi corpora. Hoc autem patet esse falsum; intelligimus enim multa, quæ non sunt corpora». Docet: «potentia autem intellectus est quodammodo infinita in intelligendo; in infinitum enim intelligit, species numerorum augendo... cognoscit etiam universale», quorum sane neutrum corpori vel materiæ congruit. Docet: «nullius corporis actio reflectitur super agentem... intellectus autem supra seipsum agendo reflectitur; intelligit enim se ipsum... Sicut intelligit rem, ita intelligit, se intelligere; et sic in infinitum». Docet: «imaginatio non est nisi corporalium et singularium...; intellectus autem universalium et incorporalium est». Docet: «in animalibus brutorum non est invenire aliquam operationem superiorem operationibus sensitivæ partis; non enim intelligunt nec ratiocinantur. Quod ex hoc apparet, quia omnia animalia ejusdem speciei similiter operantur, quasi a natura mota et non ex arte operantia; omnis enim hirundo similiter facit nidum...: nulla igitur operatio est animæ bruti, quæ possit sine corpore esse». Quorum quidem verborum quasi

ARTICULUS SECUNDUS

De immortalitate animæ.

Prænotandum 1.º substantiam aliquam dici posse immortalem vel *essentialiter*, vel *naturaliter*. Res dicitur immortalis immortalitate essentiali, si a se excludat quodcumque principium possibile corruptionis vel destructionis, tam in-

commentarium haberi possunt, quæ habent Buffon, Bossuet et Bonald.

Horum primus hæc scribit: «La previsión de las hormigas era un fanatismo, que se las había concedido observándolas, pero que se les ha retirado observándolas mejor...: sus provisiones no son sino montones superfluos, acumulados sin idea ni conocimiento del porvenir... Por igual razón recogen las abejas mucha más miel y cera de la que necesitan; y nosotros nos aprovechamos, no tanto del producto de su inteligencia, como de los efectos de su estupidez».

En verba Bossuet: «Aun cuando se concedan sensaciones á los animales, no por eso se les habrá concedido nada espiritual...: porque, aunque el alma de las bestias sea distinta del cuerpo, no hay apariencia de que pueda conservarse separadamente; pues no tiene operación que no esté totalmente absorbida por el cuerpo y por la materia».

Bonald: «La facultad interior, que conduce á los animales y da impulso á sus movimientos, está limitada en cada especie por su organización particular... La facultad interior, que anima al hombre, gobierna y dirige sus acciones, no está limitada por su organización, pues que el hombre inventa todos los días nuevos medios de extender la fuerza de sus órganos ó de suplir á su debilidad... Hay, pues, lo infinito entre el hombre y el bruto respecto de la inteligencia. Los animales tienen una facultad de recibir imágenes, y no inteligencia de las ideas; sensaciones, y no sentimientos; hábitos, y no reflexiones; hacen movimientos exigidos por un instinto ó por un impulso, y no acciones dirigidas por una voluntad».

ternum, quam externum. Quo sensu solus Deus immortalis existit, quoniam solius Dei existentiæ est absolute, essentialiter necessaria et indefectibilis. Ad immortalitatem *naturalem* sufficit, quod rei nullum adsit ternum principium corruptionis, nec per se, nec per accidens.

Prænotandum 2.º rem dici immortalem ab *intrinseco*, quatenus nec ullum dissolutionis principium in se continet, nec ulla est creatæ causa, quæ eam possit destruere. Si vero, quamvis absolute per infinitam causam destrui possit, de facto tamen minime unquam destruat, tunc dicitur immortalis etiam ab *extrinseco*, immortalitate naturali. Ergo plena animi humani immortalitas constat et immortalitate *naturali*, et immortalitate facti ab extrinseco. Sit itaque

THESIS I.^a

Rationalis anima est immortalis naturaliter.

Prob. 1.º Illud dicitur naturaliter seu ex natura sua immortale, quod nec ullum corruptionis seu dissolutionis principium in se continet, nec per ullam creatam causam destrui potest; atqui sic se habet rationalis anima; ergo...

Probatur min. Quod est omnino simplex, 1.º nullum corruptionis principium intra se habere potest; repugnat enim, aliquid sibi ipsi esse contrarium, aliter idem secundum idem esset destruens et corrumpens seipsum; 2.º nec per creatam causam destrui potest; nam hæc eatenus substantiam aliquam corrumpere potest, quatenus ejus partes sejungere valet; hac enim ratione et non alia creatas substantias corrumpi videmus et concipimus: ergo agere nequit ad corruptionem substantiæ, quæ nullas habeat partes ab invicem separabiles. Subsumo: atqui rationalis anima est substantia omnino simplex, ut supra demonstravimus: ergo nullas habet partes ab invicem separabiles: ergo nullum habet in se corruptionis principium, nec extra se inter causas naturales seu creatas.

His adde, substantiam simplicem non nisi per annihilationem deficere posse, ut apud omnes notum est: annihilatio autem nullius creatæ et finitæ causæ, sed solius Dei propria operatio existit. Ex quo ulterius colliges, quid sibi velit D. Thomas, dum ait, quod esse *per se* convenit rationali animæ, quia nempe existentiæ ita essentialiter et inseparabiliter comitatur substantiam simplicem animæ, ut ab ipsa nisi per omnipotentiam Dei separari nequeat, quod tamen absolutam seu essentialem contingentiam hujus minime excludit.

Probatur 2.º Anima rationalis corrumpi naturaliter nequit, nec per se, nec per accidens: ergo est naturaliter incorruptibilis. Prob. ant. Quoad primam partem constat, quia illud dicitur obnoxium per se corruptioni, cujus partes ad invicem separari possunt, seu quod desinit esse id, quod erat, propter dissolutionem et separationem partium: ut dum forma separatur a materia in hypothesi generationis substantialis rerum ex Aristotele, vel etiam extra hanc hypothesim dum vel anima brutorum a corpore, cui conjungitur, vel partes cujuslibet corporis separantur; tunc enim et corpus hoc et illud brutum deficiunt et corrumpuntur. Quoad secundam partem similiter constat, quoniam hic corruptionis modus accidentibus tantum congruit, quæ desinunt esse, destructo subjecto vel substantia, cui inhærent. Ergo, quia anima rationalis simplex existit nec ullis constat partibus, corruptioni *per se* non est obnoxia; quia vero est substantia ac proinde subjectum accidentium seu modificationum, et non modificatio, non est obnoxia corruptioni *per accidens*¹.

¹ Vid. *Estudios*, cit., lib. 4.º, cap. v. Aug. Nicolás, *Estudios filos.*, etc., lib. 1.º, cap. III, et lib. 2.º, p. 2.ª, cap. VI.

D. Thomas plurima affert ad immortalitatem animæ demonstrandam, præsertim *Sum. cont. Gent.*, lib. 2.º, cap. LV et LXXIX, ubi inter alia hæc profunde philosophica habet: «Nulla res corrumpitur ex eo, in quo consistit sua perfectio; hæc enim mutationes sunt contrariæ, scilicet, ad perfectionem et ad corruptio-

Ergo immortalitas *naturalis* et ab intrinseco rationalis animæ consecutione absolute necessaria ex ejusdem omnimoda simplicitate et spiritualitate profuit et colligitur ¹.

THESIS 2.^a

Naturalis animæ immortalitas ejus conservationem post separationem a corpore quoad vitam etiam includit.

nem. Perfectio autem animæ humanæ consistit in abstractione quadam a corpore; perficitur enim anima scientia et virtute. Secundum scientiam autem tanto magis perficitur, quanto magis immaterialia considerat; virtutis autem perfectio consistit in hoc, quod homo corporis passiones non sequatur, sed eas secundum rationem temperet et refrenet: non ergo corruptio animæ consistit in hoc, quod a corpore separetur... Si igitur anima secundum operationem suam perficitur in relinquendo corpus et corporea, substantia sua in esse suo non deficiet per hoc, quod a corpore separatur.

Item: proprium perfectivum hominis secundum animam est aliquid incorruptibile; propria enim operatio hominis in quantum hujusmodi est intelligere, per hanc enim differt a brutis et plantis et inanimatis: intelligere est universalium et incorruptibile in quantum hujusmodi; perfectiones autem oportet esse perfectibilibus proportionatas: ergo anima humana est incorruptibilis». Ubi vides, D. Thomam ex ipsa perfectione et elevatione operationis intellectualis supra materialia omnia atque simul etiam ex characteribus propriis objecti intellectus, qui sunt necessitas et universalitas, incorruptibilitatem subjecti intelligentis seu animæ profundissima ratione colligere et demonstrare. Nam, ut ipsemet subdit (cap. LV), «intelligibile est propria perfectio intellectus... unde quod convenit intelligibili, in quantum est intelligibile, oportet convenire intellectui... quia perfectio et perfectibile sunt unius generis: intelligibile autem, in quantum est intelligibile, est necessarium et incorruptibile; *necessaria* enim perfecte sunt intellectu cognoscibilia, contingentia vero in quantum hujusmodi non nisi deficientur... Unde et corruptibilem (rerum) intellectus scientiam habet... in quantum sunt universalis».

¹ Unde merito Aug. Nicolás, loc. cit. «Lo que llamamos

Prob. Intellectualis vita ex intellectione exurgit ac consequitur, sicut et libera volitio, quæ intelligendi actum similiter consequitur; atqui intellectio remanet in anima a corpore separata; ergo... Prob. min. Quidquid sit de sensibus, imaginatione vel aliis sensitivæ partis viribus, certum est ac indubium, animæ a corpore se junctæ nihil deesse eorum, quæ ad intellectionem requiruntur. Enimvero

1.º Habet vim seu facultatem intelligendi; intellectus siquidem propria facultas existit ejusdem utpote substantiæ spiritualis, in ea sola tamquam in proprio subjecto recipitur, nec per corporeum organum ejus actus perficiuntur.

2.º Animæ non deest objectum, quod intelligat, non solum quia ideas, quas in præsentī vita acquisivit, servat, etiamsi ad res corporeas ordinem dicant, sed quia objecta pure spiritualia, ut Deum, veritatem, omnipotentiam, creationem, etc., percipere potis est. Quod si per impossibile hæc objecta ipsi deficerent, saltem habet seipsam sibi intime præsentem quoad substantiam et quoad actus et affectiones. Nec objicias, animam nihil sine phantasmate percipere; id namque verum est pro hoc statu unionis ad corpus, ut sic, scilicet, modus operandi respondeat modo essendi.

Præterea: dependentia intellectus a phantasmate in præsentī statu minime tollit distinctionem essentialē inter utrumque; aliud est siquidem phantasma imaginationis, aliud prorsus diversum actus intellectus, ut apud omnes constat philosophos. Quinimmo, si doctores mysticos audias,

muerte no es, pues, un aniquilamiento; es una *des-composición*, una *di-solución*, una *cor-rucción*; palabras que indican solamente una separación de partes. He aquí lo que entendemos por muerte. Por consiguiente, cuando decimos que el alma *carece de partes*, decimos que no está sujeta á muerte. Y sabemos que *carece de partes*, porque la llamamos espiritual y simple... La muerte no es más que una descomposición; y siendo el alma simple, no puede ser mortal. Su esencia y sus operaciones son de tal manera distintas de las del cuerpo, que la separación de sus destinos se concibe aún mejor que la de su asociación».

in hac quoque vita eliciuntur quandoque ab homine actus intellectus absque ullo sensuum phantasmate ⁴.

THESIS 3.^a

Rationalis anima est etiam immortalis ab extrinseco, quatenus Deus ejus existentiam et vitam perpetuo servat.

Prob. 1.º Anima, ex supra demonstratis, est immortalis ex sua natura, nec perire potest, nisi quatenus Deus ipsam in nihilum redigeret; atqui Deus eam in nihilum nequaquam redigit, tum quia Deus, utpote conservator et non destructor naturæ, nullam substantiam in nihilum revocat, sed omnia regit, administrat et servat juxta id, quod unaquæque res ex propria natura postulat; tum quia, si anima per annihilationem periret, pejoris esset conditionis quam corpus humanum, quod post mortem manet; immo deterioris esset conditionis quam cætera corpora et inferiores substantiæ, ut brutum, arbor, lapis, etc., hæc enim omnia, dum mortem oppetunt vel corrumpuntur, permanent quoad materiam et quoad partes et atomos, ex quibus præfata corpora conflantur, ut experientia et ratione constat: ergo anima immortalis est ab extrinseco, seu perpetuam existentiam per separationem a corpore servabit.

2.º Homo ad summum bonum summamque beatitudinem est destinatus ab ipsa sua natura, vel potius a naturæ Auctore Deo, ut aperte constat ex innato appetitu et desiderio, quo ad summam felicitatem tamquam ad ultimum ipsius finem indesinenter et necessario fertur; atqui hujusmodi na-

⁴ *Visio intellectualis* nuncupatur hic actus in mystica Theologia. Vid. *Obr. de Sant. Ter.*, t. 1, pag. 81, 475 et 482, edic. de La Fuente. Scaramelli, *Directoria mist.*, trat. 4.º, cap. viii et xi, ubi sic scribit: «En esta visión no hay mezcla alguna de fantasmas, ni concurso alguno de la fantasía; antes ni lo puede haber, porque tiene una vista especialísima y sublimísima de Dios, á quien son totalmente desproporcionados nuestros sentidos materiales y bajos».

turale desiderium esset frustra et illusorium, si anima corpori superstes non esset aut perpetuo non viveret; ergo aut dicendum, Deum illudere homini, quod ejus infinitæ veritati et sanctitati repugnat, aut concedendum, animam a corpore separatam in æternum vivere. Prob. min. Certum est et nimium experientia compertum, perfectam felicitatem in hac vita obtineri non posse: certum similiter, hominis felicitatem nec summam, nec veram esse posse, nisi in æternum duret; nam quod aliquando amitti potest, summam felicitatem constituere nequit, nec hominem vere beatum reddere: ergo hominis ordinatio ad ultimum finem atque a natura insitum desiderium summæ beatitudinis frustra et fallaciter homini a natura et naturæ Creatore inseruntur, si anima aliquando peribit, vel vivere desinet post corporis dissolutionem ⁴.

3.º Certo certius est, Deum et justum esse, et huic mun-

⁴ Utramque hanc demonstrationem breviter pro more attingit D. Thomas, *Sum. cont. Gent.*, lib. 2.º, cap. LV et LXXIX, his verbis: «Substantiæ intellectuales non potuerunt incipere esse nisi per potentiam Primi Agentis; non enim sunt ex materia, quæ potuerit præfuisse (id est, non incipiunt esse, nec coagmentantur ex præexistente materia, ut accidit in substantiis corporeis, planta, lapide, etc., quæ ex materia præexistente efformantur); igitur nec est aliqua potentia ad non esse earum nisi in Primo Agente, secundum quod potest non influere eis esse. Sed ex hac sola potentia nihil potest dici corruptibile; tum quia res dicuntur necessariæ et contingentes secundum potentiam, quæ est in eis, et non secundum potentiam Dei; tum etiam quia Deus, qui est institutor naturæ, non subtrahit rebus, quod est proprium naturæ earum. Ostensum est autem, quod proprium naturis intellectualibus est, quod sint perpetuæ; unde hoc eis a Deo non subtrahitur. Sunt igitur substantiæ intellectuales ex omni parte incorruptibiles.

Impossible est, appetitum naturalem esse frustra: sed homo naturaliter appetit perpetuo manere; quod patet ex hoc, quod esse est, quod ab omnibus appetitur, homo autem per intellectum apprehendit esse non solum ut *nunc*, sicut bruta animalia, sed simpliciter (absolute et in universali): consequitur ergo homo

do, quem ex nihilo condidit, congrue providere; atqui Deus nec esset justus, nec providus, si animæ vitam post separationem a corpore non conservaret; ergo... Prob. min. Dei justitia et providentia in eo maxime elucescunt et positæ sunt, quod virtuti congruum præmium sicut et vitio pœna digna rependantur; atqui, si altera non superest animæ vita post mortem, nec virtuti dignum præmium, nec vitio debita pœna rependuntur. Equidem, non raro observamus, viros probos religionem et virtutem colentes, paupertate, calumnia, ærumnis et doloribus angi et premi; dum simul scelesti et perditii homines, virtutem, probitatem, justitiam ipsumque Deum contemnentes, honoribus, divitiis omnique prosperitatum genere abundant. Ergo, vel neganda Dei justitia et providentia, ac proinde negandum, Deum existere, quandoquidem Deus non erit, si justus et providus non sit; vel asserenda altera vita, in qua bonis et malis justitia ad æqualitatem et equilibrium rependatur ¹.

perpetuitatem secundum animam, qua esse simpliciter et secundum omne tempus apprehendit».

Ex his et aliis, quæ supra attulimus et citavimus, conjicere fas est, Antonium Arnauld vel nescisse quid loqueretur, vel egregie mentitum fuisse, dum adfirmavit, neminem ante suum Cartesium animæ immortalitatem solide demonstrasse. Quid ergo, ut de Platone, Cicerone, Seneca et aliis veteribus sileamus; ut non solum D. Thomam, sed D. Bonaventuram, Albertum Magnum cum aliis primi nominis Scholasticis silentio prætermittamus, numquid animæ immortalitatem solide non constituerunt Chrysostomus, Augustinus et plurimi alii ex Ecclesiæ Patribus? Vide Ritter, *Histoire de la Phil. chretien.*, trad. J. Trullard, lib. 3.º, cap. III; lib. 6.º, cap. v et passim.

¹ Apposite atque eleganter pro more suo in rem hanc Chrysostomus, *Hom. 4.^a De Provid.*: «Nam, si ii, qui Deum rite colunt, injuriis affecti migrant, impii contra injusta felicitate potiti; non ergo justitia in Deo est, si suos non potest honoribus præmiisque donare. Quod si Deo aut potentiam, aut justitiam, aut oculos ad cernendum tollis, Dei vocabulum inane fit. Omni nam-

Addenda hic forent argumenta alia, præsertim ea, quæ ex omnium gentium et hominum consensione, tum etiam ex philosophorum et scriptorum omnis ferme ætatis, si atheos excipias, testimonio et sententia desumuntur; sed omittimus, ne operis elementarii terminos et conditionem prætergrediamur ¹.

que ratione concluditur, ut, si nullo præmio afficit eos, qui inquirunt illum, nec Deus quidem ullo modo sit, nisi Deum aut cæcum, aut imbecillum, aut iniquum habeamus: cæcum, qui suos non videat; imbecillum, qui dare præmia non possit; iniquum qui, nolit».

¹ «Maximum vero argumentum est, ajebat Cicero, naturam ipsam de immortalitate animorum tacitam judicare, quod omnibus curæ sunt, maxime quæ post mortem futura sunt... Quid ipsa sepulchrorum monumenta, quid elogia significant, nisi nos futura cogitare?... Inhæret in mentibus quasi sæculorum quoddam augurium futurorum: idque in maximis ingeniis altissimisque animis et existit maxime, et apparet facillime... Quod si omnium consensus naturæ vox est omnesque, qui ubique sunt, consentiunt, esse aliquid, quod ad eos pertineat, qui e vita cesserunt, nobis quoque idem existimandum est». *Tusc.*, lib. 1.º, cap. XIII.

Nihilominus tamen circa philosophorum et reliquorum gentilium scriptorum consensum et sententiam de animorum immortalitate præ oculis habere oportet:

1.º Ipsos quandoque, dum privatam tantum rationem consulunt a communi naturæ sensu et traditionali philosophia oculos avertentes, accipites et quasi vacillatione agitados se præbere, quod plane ostendit, veritatem istam, quamvis revera per rationem naturalem demonstrari certo possit, plurimum tamen lucis et claritatis ipsi affundi ex divina revelatione. Et quidem Cicero ipse, quem paulo ante de animorum immortalitate egregie disserentem ex communi hominum et naturæ sensu vidimus, in eodem libro sic de anima loquitur: «Harum sententiarum quæ vera sit, deus aliquis viderit; quæ verisimilis, magna quæstio est». Similiter Tacitus in vita Agricolæ: «Si quis piorum manibus locus; si, ut sapientibus placet, non cum corpore extinguuntur magnæ animæ, placide quiescas». Atque Aristoteles quoque non

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Obj. 1.º Quod a corpore pendet, ut existat, interire debet simul cum corpore; atqui anima rationalis pendet a corpore, ut existat: ergo... Prob. min. Anima non existit ante corpus: ergo a corpore pendet, ut existat.

Resp. dist. min. Pendet a corpore tamquam *a re, ad quam perficiendam et informandam destinatur*, conc.; tamquam *a re, sine qua existere nequeat*, neg. Eo namque ipso, quod anima est corporis forma, consequitur, ipsam non incipere esse nisi cum corpore, quod informare et perficere debet, ad quod perficiendum et informandum habitudinem habet. Unde ex argumento id unum colligitur, animam rationalem esse veram et substantialem corporis formam, quod nos ultro fa-

satis clare animæ immortalitatem tuitus est; quandoquidem extiterunt quidam auctores, qui ipsi oppositam tribuerunt sententiam, quamvis, ut mihi probabilius videtur, injuria et absque sufficienti fundamento. De qua re confert Suarez, *De oper. sex dier.*, tract. 3.º, cap. xi.

2.º Eosdem veteres ad conceptionem perfectam immaterialis et spiritualis omnino animæ aut numquam, aut summo labore elevari. Eorum siquidem maxima pars, ipsis platonice non exceptis, qui ad spiritualismum in re hac præ cæteris accesserunt, hominum animas imaginabantur subtilissimo corpore, vel ex æthere purissimo, vel ex aere et vaporibus conflato, quasi vehiculo et indumento delatas et stipatas, etiam postquam a corpore per mortem separantur. Atque exinde poetarum et historicorum commenta de mortuorum *umbris* circa sepulchra volitantibus; exinde etiam doctrina *Manium*, qua voce animam hominis, prout animæ sensitivæ et subtilissimo præfato corpori conjunctam, plurimi nuncupasse videntur; atque exinde demum animarum descensus ad infernum, in quo ratione præfati corporis sibi indivulse adhærentis supplicia et pœnas luere et pati poterant. Fortasse et Tertullianus hanc veterum doctrinam reminiscebatur, dum animam corpoream dicebat.

temur; minime vero eam a corpore pendere quoad existentiam conservandam.

Contra: Sed forma dependet a materia etiam quoad existentiam conservandam; ergo, si anima est forma corporis, ab eo pendet quoad conservationem.

Resp. dist. min. *Si sit forma accidentalis, vel substantialis non subsistens*, conc.; *si forma substantialis subsistentiam habeat*, neg. Rationalis itaque anima, cum et substantia sit, et subjectum modificationum, et principium eliciens operationes, quæ ab ipsa sola procedunt et in ipsa sola recipiuntur, quæque per corporeum organum non perficiuntur, seipsam possidet quoad esse, et operationem intellectualem ac proinde subsistentiam propriam habet. Quapropter absonum est instituere comparisonem, non solum cum formis accidentalibus, quæ sunt meræ subjecti modificationes, sed cum formis etiam substantialibus, quæ subsistentiam propriam non habent; ut sunt animæ brutorum, quæ, quamvis inextensæ et indivisibiles sint, prouti docet D. Thomas, existere tamen nequeunt absque consortio corporis, eo quod ab ipso pendeant in omnibus suis operationibus et motibus: porro dependentia quoad operationem infert dependentiam quoad existentiam; operari enim sequitur esse, et juxta modum operandi est modus essendi.

Obj. 2.º Remoto fine, removetur id, quod est ad finem illud; atqui finis rationalis animæ est constituere integram naturam et personam per unionem cum corpore; ergo, cum per mortem deficiat hujusmodi integritas, deficere quoque debet rationalis anima.

Resp. dist. maj. Remoto fine *totali et adæquato*, conc.; *inadæquato et partiali*, neg. Integritas naturæ, quæ ex unionem resultat, finis quidem inadæquatus animæ nuncupari potest, quatenus omne incompletum ad completum et perfectum naturaliter ordinatur. Ast vero proprius ac magis præcipuus animæ finis est Dei possessio per cognitionem et amorem, quem quidem finem etiam a corpore separata adsequi potest, et quidem perfectiori ratione quam corpori juncta. Anima,